

Handlingsplan mot mobbing i Hestehoven Gårdsbarnehage

Møter jeg et barn, så møter jeg et menneske. Anne-Cath Vestly

Innhold

Innledning	3
Hva er mobbing?	4
Forebygging.....	5
Hva gjør vi for å forebygge?	6
Samarbeid mellom barnehage og hjem	6
Avdekking/Aktivitetsplikt	7
Hva gjør vi hvis noen blir mobbet? – Tiltaksplan	8
Barnehagens rutiner for forebygging av mobbing.....	9
Tiltak ved mobbing eller krenkende atferd	10
Vedlegg	11
NOTAT VEDRØRENDE KRENKENDE ATFERD/MOBBING I BARNEHAGEN	11
TILTAKSPLAN NÅR MOBBING ELLER KRENKENDE ATFERD SKJER	12
EVALUERING AV TILTAKENE.....	13
REFERAT FRA MØTE VEDRØRENDE MOBBING/KRENKENDE ATFERD I BARNEHAGEN.....	14
BARNEHAGENS PSYKOSOSIALE MILJØ, SJEKKLISTE	15
DE VOKSNES RELASJONER TIL BARN, SJEKKLISTE.....	16
GRUPPEDYNAMIKKEN PÅ AVDELINGEN.....	17

Innledning

Barnehageloven sier at «*Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.*» (Barnehageloven § 1 Formål)

Barnehageloven Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2017) påpeker at i barnehagen skal barna få oppleve seg selv som verdifulle, få venner og bidra til et sosialt fellesskap.

Ifølge FNs Barnekonvensjon har barn og unge rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering. Alle barn og unge har rett til et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing.

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov (Utdanningsdirektoratet, 2017).

For at alle barn skal oppleve trygge og gode dager i barnehagen, er det avgjørende at de ansatte har kompetanse på å forebygge krenkelser og mobbing, gjenkjenne det når det skjer, og vite hvordan en skal ta tak i det. Alle voksne bør kjenne til barnehagens krav og forventninger til sosialt kompetent atferd. Utvikling av sosial kompetanse krever at barnehagen og foreldrene samarbeider nært. Nært samarbeid er også en forutsetning om mobbeatferd observeres.

Hva er mobbing?

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet» (Lund, 2015)

Noen legger til at:

«handlingene må ha en viss hyppighet og foregå over tid»

Med krenkelser mener vi ord eller handlinger begått av barn eller voksne, som oppleves som negative eller sårende av andre. Krenkende adferd er uavhengig av intensjonen bak.

Mobbing blant små barn forebygges ved at voksne er oppmerksomme på det enkelte barns trygghet, trivsel og samspill i barnegruppa.

- Mobbing/utestenging kan skje både synlig og usynlig.
- De negative handlingene kan komme fra både enkeltpersoner og/eller fra en gruppe.
- Den som blir mobbet og utestengt opplever seg underlegen og har vanskelig for å forsvare seg, det er en ubalanse i maktforholdet.

Mobbing i barnehagen er i stor grad relatert til utestengelse fra lek. Forskning viser at barn som blir utestengt fra lek gjerne er barn som mangler lekekompetanse, barn med dårlig språkkompetanse, og barn som blir oversett og negativt definert av de ansatte i barnehager. Fokus på lek, språk og relasjoner er dermed noe av det viktigste vi kan arbeide med i barnehagen for å forebygge mobbing.

Utdanningsdirektoratet beskriver mobbing som handlinger fra voksne eller andre barn som gjør at barnet føler at det ikke hører til i fellesskapet. Videre at det er mobbing når barn blir dyttet, slått, utestengt fra lek eller samtaler, og når barnet ikke får sitte ved siden av eller leie et annet barn.

Mobbing behøver ikke bare å skje mellom to individer. De fleste forskere i dag peker på at mobbing kan utføres av både enkeltpersoner og en gruppe (Olweus, 1992; Roland & Vaaland, 2003). Det kan være viktig å se på destruktive eller dysfunksjonelle interaksjonsprosesser for å avdekke systematisk utstøting i barnegrupper. Det at mobberen får støtte av andre i en vennegruppe, gjør at den som mobbes har vansker med å unngå dem som plager (Lund, 2014).

Forebygging

- De voksne som har ansvaret

«Arbeid mot mobbing handler først og fremst om den tydelige voksne med et varmt hjerte og et klart hode.» (Lund, 2014)

Det er de voksne som har ansvaret for relasjonene i barnehagen. De er ansvarlige for at alle barn opplever at de er viktige, at de blir sett og hørt, og at de får være med i lek. De voksne har et stort ansvar i barnehagens forebyggende arbeid mot mobbing. Vi skal være ansatte som våger og se at mobbing foregår, for bare på den måten kan vi oppdage og forebygge!

Rammeplanen fastslår at barnehagen skal:

- Støtte barn i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner.
- Forebygge og stoppe diskriminering, mobbing og krenkelser og hindre uheldige samspillsmønstre.

«Det er alltid voksnes ansvar å ta mobbing på alvor, gi støtte og veiledning slik at barn opplever tilhørighet og får være en del av leken og fellesskapet.» (Lund, 2015)

Atferd er et språk som må leses av voksne. Når barn kjenner seg utrygge, ensomme eller redde, kan dette få ulike typer atferdsuttrykk. Dette viser seg tydelig når barn blir utsatt for mobbing eller selv mobber. Noen barn blir stille og trekker seg tilbake fra de sosiale situasjonene, mens andre lager mye uro rundt seg (Lund, I. 2014).

- Voksne kan også mobbe eller opptre krenkende

«Barn ser, hører og legger merke til mer enn voksne av og tilregner med. Personalet må derfor være spesielt bevisst på hva de sier, og hvordan de snakker til hverandre og sammen når barn er i nærheten. Gode rollemodeller snakker ikke nedsettende til eller om andre, verken barn, foreldre eller kollegaer. De praktiserer empatisk væremåte» (Utdanningsdirektoratet, 2012).

- Kommunikasjon i barnehagen

«Å bli møtt med forståelse når en uttrykker egne intensjoner, enten verbalt eller med kroppsspråk, er en viktig forutsetning for individers selvfølelse, mentale helse og samhandling med andre» (Utdanningsdirektoratet, 2012).

Hva gjør vi for å forebygge?

Den omsorgsfulle og tydelige voksne er modell for barns møte med andre. Når barn ikke får til lek og samspill med andre barn, trenger de hjelp av voksne. Relasjonen mellom barn og voksne er sentral i arbeidet mot mobbing i barnehagen. Voksnes forståelse av barn og barns atferd er grunnlaget for om voksne ser, reflekterer, handler og evaluerer egen praksis, og det er de voksnes holdninger som ligger til grunn for de handlinger som utføres. Vi har et stort fokus på det psykososiale miljøet gjennom hele året, vi legger til rette gjennom tilvenning, vi har en uke vi kaller vennskapsuken hvor det er fokus på tilhørighet, samarbeid og det å være venner. Lund snakker om en anerkjennende holdning som forebyggende arbeid mot mobbing. Der voksne ser og handler i forhold til barn som blir utsatt for mobbing, vil barnet kjenne seg anerkjent av den voksne. Det vil si at den voksnes vilje til å støtte og legge til rette for god lek og nye mestringssituasjoner videre vil komme inn og skape ny og positiv selvforståelse. Gjennom en anerkjennende væremåte glatter vi ikke over, bagatelliserer vi ikke, latterliggjør vi ikke og ignorerer ikke – men tar barnets opplevelse på alvor (2014, s. 20).

For at vi skal kunne skape en barnehage fri for mobbing må barnehagen ha:

- Tydelige verdier og felles holdninger som praktiseres av voksne
- Voksne som systematisk observerer enkeltbarn og barnegrupper, og tilrettelegger for etablering av gode relasjoner og vennskap
- Voksne som legger til rette for en god start for det enkelte barn (gode strategier for tilvenning, forutsigbar dagsrytme og gode rutiner for overganger mellom aktiviteter)
- Tilstedeværende og varme voksne som viser alle barna tillit og formidler forventninger til dem på en tydelig måte, slik at barna lett kan forstå hva som er akseptabelt og hva som ikke er lov.

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Barnehagen ønsker et nært samarbeid og god dialog med foreldre, preget av åpenhet og likeverd. Barnehagen og barnets hjem har et felles ansvar for å forebygge mobbing. Det må være en lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret atferd eller mistriivsel hos barnet.

Dette kan foreldre forvente fra Hestehoven Gårdsbarnehage:

- Foreldre får informasjon om hvordan barnehagen arbeider for å forebygge mobbing.
- Mobbing og vennskap blir tatt opp i foreldresamtalene og foreldremøtene
- Foreldre blir møtt og tatt på alvor dersom foreldre melder fra om bekymring.
- Barnehagen tar kontakt dersom atferden til barnet vekker bekymring.
- Barnehagen setter i gang aktivitetsplan om mobbing/utestenging skjer, og at det blir skrevet referat fra møtene.
- Taushetsplikten overholdes.

Dette forventer barnehagen fra foreldrene:

- Foreldre kontakter pedagogisk leder eller styrer og ber om en samtale for å snakke om deres uro. Det samme gjelder om foreldre er urolige for at deres barn har en atferd som kan påvirke samspillet med andre barn negativt.
- Foreldre melder fra om man opplever at andres barn blir mobbet/krenket.
- Foreldre er varsomme med hva som blir sagt mens barna hører på, foreldre er viktige rollemodeller.
- Foreldre snakker positivt hjemme om barnehagen, de ansatte, de andre barna i barnehagen og deres foreldre.

Avdekking

Mobbing og begynnende mobbeatferd kan være vanskelig å oppdage. Personalet må ha felles forståelse for hva mobbing og krenkende atferd innebærer. Det er viktig å være observant på endringer av barns atferd. For det kan bety at noe er galt. Et tett samarbeid mellom barnehage og hjem gjør det lettere å fange opp endringer i barns atferd.

Alle ansatte i barnehagen har en **aktivitetsplikt**:

Barnehageloven Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø

§ 42 *Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)*

- Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.
- Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

- Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.
- Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Hva gjør vi hvis noen blir mobbet? – Tiltaksplan

I arbeidet mot mobbing vil vi se på følgende tre trinn:

1. Kunnskap om eller mistanke om krenkende handlinger i barnehagen

Den ansatte i barnehagen vet eller mistenker at ett eller flere barn i barnehagen blir utsatt for krenkende handlinger. På bakgrunn av at den ansatte har kunnskap om barns utvikling og behov, og etterspør mer kunnskap der det trengs, vil den voksne alltid være observant i forhold til barns atferdsendringer og det sosiale samspillet mellom barn.

2. Aktivitetsplikt

Handling er avgjørende. Barn skal beskyttes og barnehagen skal være et trygt sted der ingen barn skal oppleve krenkelse uten tiltak gjennom handling. I handling knyttet opp mot krenkende atferd kan disse punktene brukes som en guide:

- Hendelsen undersøkes
- Hendelsen varsles til barnehagestyrer
- Den/de voksne griper inn der det er mulig
- Styrer samarbeider med ansatte om løsninger og prosess
- Foreldre informeres raskt

3. Tiltak iverksettes og evalueres underveis og i etterkant

Det er helt sentralt at tiltakene alltid er under et evaluerende blikk fra flere. Her er både barnets og foreldrenes stemme viktig å ta med. En må ikke se på mobbing som

isolert mellom to personer, og en kan heller ikke tenke tiltak ut fra en slik tilnærming. En må inkludere hele eller flere sosiale systemer for å gi endring. Vurdering av de voksnes atferd og holdninger må også inngå i en analyse av miljøet. Analyser:

- Barnehagens psykososiale miljø (se vedlagt sjekkliste)
- De voksnes relasjoner til barna (se vedlagt sjekkliste)
- Gruppedynamikken på avdelingen (se vedlegg)

Barnehagens rutiner for forebygging av mobbing

	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
1	Barnehagen gjennomgår handlingsplan og drøfter og dokumenterer barnehagens syn på: <ul style="list-style-type: none"> - Hva er mobbing eller krenkende atferd? - Hva er et godt psykososialt miljø? (vedlegg: «Barnehagens psykososiale miljø» sjekkliste ligger også på Mentor) - Når griper vi inn og hva innebærer det? - Når skal ledelsen varsles? 	Høst Hvert år	Styrer
2	Nyansatte. Opplæring og informasjon.	Ved ansettelse	Styrer
3	Foresatte informeres om planen	Hver høst	Pedagogisk leder
4	Barnehagen vurderer det psykososiale miljøet, og vurderer informasjon fra foreldresamtaler (vedlegger: «De voksnes relasjoner til barna», «Gruppedynamikken på avdelingen» sjekklister ligger også på Mentor)	ledermøter/avdelingsmøter to ganger i året	Styrer/pedagogisk leder
5	Barnehagen jobber kontinuerlig med planer og tiltak for å forebygge og skape et godt psykososialt miljø	Løpende	Styrer/pedagogisk leder

6	Barnehagen evaluerer sitt arbeid hvert år	Hvert år	Styrer
---	---	----------	--------

Tiltak ved mobbing eller krenkende atferd

	Oppgaver	Ansvar	Forslag til dokumentasjon Se vedlegg
1	Mobbing eller krenkende atferd er observert eller informert om av ansatte eller foresatte	Den som har mottatt informasjon om eller observert handlingen	Vedlegg
2	Dersom det kommer fram at et barn ikke har det bra settes det umiddelbart i gang undersøkelser og observasjon	Styrer/pedagogisk ledere	Observasjons logg
3	Samtaler med barnet som opplever seg krenket, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets egen subjektive opplevelse kommer fram	Styrer/pedagogisk ledere	Referat
4	Samtaler med foresatte til barnet som opplever å bli krenket. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som bør gjøres	Styrer/pedagogisk ledere	Referat
5	Samtale med barnet/barna som krenker. Er det flere, snakkes det med en om gangen. Hensikten med samtalen er å gi beskjed om at slik atferd er uakseptabelt og må stoppe umiddelbart. Avtaler om oppfølging	Styrer/pedagogisk ledere	Referat
6	Samtale med foresatte til barnet som krenker. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid når det gjelder tiltak som bør gjøres	Styrer/pedagogisk ledere	Referat
7	Det utarbeides tiltaksplan. På bakgrunn av undersøkelsene og observasjonene lages en tiltaksplan som presenteres for foresatte. Planen utføres av samtlige ansatte	Styrer/pedagogisk leder	Tiltaksplan

8	Oppfølging - den krenkende atferden følges inntil den opphører helt. Alle involverte barn skal følges opp	Styrer/pedagogisk ledere	Observasjonslogg/referat
9	Vurderingsmøte for personalet etter ca 2 uker. Fungerer iverksatte tiltak? Eventuelt justering/videreføring av tiltak	Styrer/pedagogisk ledere	Referat
10	Ny informasjon/samtale med foresatte om dagens ståsted i saken	Styrer	Referat

Vedlegg

NOTAT VEDRØRENDE KRENKENDE ATFERD/MOBBING I BARNEHAGEN

Barnehagens navn:	
Barnets navn	Fødselsdato:
Avdeling / base	
Bekymring meldes til	
Bekymring meldes av	
Dato for melding	
Hva dreier bekymringen seg om? (stengt ute av leken, ikke bli akseptert, får negative kommentarer, blir dominert, undertrykket, truet, herset med, hånt, latterliggjort, manipulert eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	

Annen faktainformasjon

TILTAKSPLAN NÅR MOBBING ELLER KRENKENDE ATFERD SKJER

Tiltak	Ansvar	Gjennomført Dato og signatur

EVALUERING AV TILTAKENE:

[Spesifiser hvilket tiltak som evalueres og dato for evaluering. Beskriv hvorvidt tiltaket skal videreføres eller avsluttes]

<i>TILTAK</i>	<i>DATO</i>	<i>VIDEREFØRES/AVSLUTTES</i>

Sted:

Dato:

Signatur:

REFERAT FRA MØTE VEDRØRENDE MOBBING/KRENKENDE ATFERD I BARNEHAGEN

Skjemaet oppbevares i barnets mappe og foresatte får kopi

Møtedato: _____

Til stede på møtet _____

Hva saken gjelder	Tiltak	Ansvar

Dato for neste oppfølgingsmøte _____

_____
Underskrift ansatt

_____
Underskrift foresatte

BARNEHAGENS PSYKOSOSIALE MILJØ, SJEKKLISTE

.....

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

Spørsmål	Egen refleksjon
Støtter og videreutvikler du/dere barnas lek ved behov?	
Har alle barna en venn?	
Snakker du/dere jevnlig med barna om utestenging, hva de kan gjøre om de blir utestengt eller ser andre barn bli utestengt individuelt og i gruppe med barna?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre- verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er det et godt psykososialt miljø i barnehagen - preget av humor, trygghet på hverandre, fellesskap og autoritative voksne?	
Har du/dere nok kompetanse til å kjenne igjen mobbing/krenkende atferd både hos barn og voksne, og kjenner til/gjennomfører tiltakene når det observeres?	
Har du/de ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonshemninger?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer mobbeatferd/mobbing?	

DE VOKSNES RELASJONER TIL BARNA, SJEKKLISTE

.....
Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa

Spørsmål	Egen refleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barnas initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barn, eller det noen som blir oversett?	
Er det noen barn jeg stadig gir positiv oppmerksomhet, mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper jeg inn og veileder i konflikter/utestengning, eller er det noen ganger jeg bare overser det?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen på humor og ironi?	

GRUPPEDYNAMIKKEN PÅ AVDELINGEN

.....
Brukes som refleksjon i personalgruppa for den aktuelle avdelingen

Spørsmål	Egen refleksjon
Er det barn i gruppa som er ledere? Hvordan er de som ledere?	
Er det flere barn i gruppa som har «lederkvalifikasjoner»? Hvordan er det innbyrdes forholdet mellom disse barna?	
Hva skjer i barnegruppa når lederen ikke er der?	
Er det barn i gruppa som er særlig utsatt for erting, nedvurdering eller mobbing?	
Prøver barnegruppa å holde enkelte barn utenfor?	
Er det barn i gruppa som tar i bruk spesielle teknikker for å bevare sin posisjon? («Hvis ikke jeg får være med i leken, så...»)	
Er det barn i gruppa som viser truende eller aggressiv atferd?	
Er det barn i gruppa som alltid eller ofte tildelt mindre attraktive oppgaver eller roller i leken?	
Er det barn i gruppa som er gode til å trekke inn andre i lek og aktiviteter?	

Personale som har ansvaret for trivselen og utviklingen i en barnegruppe, skal drøfte om det er behov for ytterligere observasjoner.